

“Madrilera joan nintzen lan egiteko aukerarik ez nuelako Euskal Herrian”

ITZIAR ITUÑO AKTOREA

Aktore-ibilbide osoa Euskal Herrian garatu ostean, Espainiara joan zen Itziar Ituño hemen ez zituen lan aukeren bila. *La Casa de Papel* telesaileko protagonistetako bat da, Goenkalen bezala, polizia buruaren rola hartuta. Netflixek erosi ostean, mundu osora zabaldu den fenomeno bilakatu da ekoizpena. Hirugarren denboraldia grabatzen ari dira orain. Telesailen urrezko aro honen gozo eta gaziak barrutik nola bizi dituen kontatu digu.

TESTUA | LANDER ARRETXEKA BEREZIARTUA
ARGAZKIAK | DANI BLANCO

La Casa de Papel telesailaren hirugarren denboraldian ari zara lanean. Ezkutuan eta filtrazioak saihesteko ahaleginean ari zarete grabatzen. Lan egiteko moduan eragin du horrek? Grabatzeko orduan ez. Taldea berbera da, ondo ezagutzen dugu elkar eta horrek lasaitasuna ematen digu. Baina beste alde batetik orain Netflix da ekoizlea, eta haien egiteko modua desberdina da. Oso ondo kontrolatzen dituzte denborak, noiz iragarri gauzak eta noiz ez, promozioa... Zaila ari da izaten, jende dago zain, eta beti daude filtrazioak. Presio gehixeago ere badugu. Lehen bi denboraldiak grabatu genituenean Antena3-n emateko zen, eta ez zuen horrenbesteko oihartzunik. Orain, aldiz, badakigu egiten ari garena begi asko ikusiko dutela, mundu osoan gainera. Esaten dizutenean Saudi Arabian, Turkian edo Brasilen ari direla zuk egindakoa masiboki ikusten...

Baduzu denborarik beste ezer egiteko? Egia esan ez. Denbora asko eskatzen du, eta tarte gutxi geratzen da beste ezertarako. Eskaini didate antzerki lanen bategan aritzea, adibidez, baina ezetz esan behar izan dut.

Telesailen gorakada hau, gehienok kanpotik ikusten duguna, barrutik bizitzea tokatu zaizu zuri. Kolpetik mundu zabaleko milioika lagunek dute zure berri.

Egia da, bai. Euskal Herrian bizi naiz, lehen bezalaxe, bertan ditut nire harremanak... Baina aldatu dena da sareetan dudak presentzia, adibidez: fan klubak eta halakoak. Zure bizitzan horri ere lekua egin behar diozu, eta kudeatzen ikasi. Jendea ni bisitatzera ere etorri da Euskal Herrira. Badago Buenos Aireseko neska bat euskara ikasten hasi dena ni euskalduna nintzela jakin zuelako. Horrelako historia bitxiak izan ditut, eta hori da alde

politena, baina itsusiagoak ere tokatu zaizkit. Sareak bi aho ditu, labanak dituen moduan. Bat oso polita eta bestea ilunagoa. Beti daude zoroak, edozer egiteko prest daudenak. Horrekin bizitzen ere ikasi behar izan dut, zoritxarrez.

Zergatik izan du horrenbesteko arrakasta La Casa de Papel-ek?

Faktore asko elkartu dira. Batetik, akzioa eta umorea oso ondo uztartzen ditu. Gero, horrekin batera, pertsonaiak dira oso bereziak. Estereotipetik harago doaz: oso humanoak dira, ahultasunak dituzte, denok ditugun moduan. Kontatzeko modua ere berezia da, kamera mugimendutatik hasi eta argiztapeneraino, estetika propio bat sortzeko ahalegin berezia dago atzean. Eta kritika sozial puntu bat ere badu, sistema ekonomikoari aurre egin nahi dion talde bat delako protagonista. Horren guztiaren nahasketa izan dela esango nuke.

Zaila izango zen, lanean hasi zinetenean, halakorik irudikatzea.

Bai, noski. Niretzat *Loreak*-ekin Oscarren ataritan egotea sekulakoa zen, uste nuen ez nuela gehiago antzekorik biziko. Baina, bat-batean, honekin egin dut topo, eta proposamenak hasi dira toki askotatik iristen. Dena den, Netflix tartean sartzea izan da erabakigarria, eta halako plataformek duten gaitasunaren berri bagenuen lehenago ere. Uste dut izan daitekeela bide interesgarria euskal ekoizpenentzat ere. Gertatu da, adibidez, *Handia*-rekin eta *Errementari*-rekin.

Garai "berrien" beste aurpegi bat omen da sare sozialetan aktoreek duzuen arrakastari begiratzen diotela ekoizleek lan batean hartu edo ez erabakitzeke.

Begiratzen da bai: zure perfila nolakoa den edo zenbateko oihartzuna duzun. Publizitatea egiteko eskaintzak ere horren arabera jasotzen ditugu. Baina horrek ez du bermatzen proiektu baten arrakasta. Bermatzen duena da hautatzen duzun istorioa, nola dagoen kontatua, baldintzak onak diren... Kalitatea, azken finean. Hasieran hurbilduko dira zure jarraitzaileak, baina egin duzuna ona ez bada, ez diote eutsiko. Alde horri kasu gehiegi egiten diogu, baina oso tranpatia izan daiteke. Gure kasuan, aktore asko ez ginen batere ezagunak.

Pentsatzen dut aktoreentzat, baita lehen lerroan daudenentzat ere, asko aldatu dela lan-mundua telesailen gorakada honekin.

Espainiako Estatuan behintzat, oro har, lehen baino askoz aukera gehiago dago orain lan egiteko. Plataforma asko dago, betiko telebistek ere jarraitzen dute. Aukerak biderkatu dira. Baina paradoxa bada ere, Euskal Herrian ez. *Goenkale* amaitu zenetik, euskal aktoreok oso aukera gutxi izan dugu telebistan lan egiteko.

“Goenkale amaitu zenetik, euskal aktoreok oso aukera gutxi izan dugu telebistan lan egiteko”

Hemen nahiko lan izan bazenu, akaso ez zinatekeen kanpora joango?

Ni Madrilen hasi naiz lanean 40 urterekin. Interesik izan banu, lehenago joango nintzen proba egitera. Hemen nahiko lan izan dut denbora askoan, eta oso gustura aritu naiz. Baina noski, lanik gabe gertatzen zarenean bilatu behar dituzu beste aukera batzuk, eta hemen ez badaude, kanpoan bilatzen dituzu. Madrilen sor-

tu zaizkit niri, eta noski, joan behar izan dut. Arrakasta handia izan dut, bai, baina pauso hori ematen duzunean ez dakizu zer gertatuko den. Ez da erraza: etxetik joan beharra, ingurunez aldatzea...

Maiz kanpoan arrakasta izatean aitortzen zaio balioa bertakoari. Zure kasuan hala izan da?

Sumatu dut orain nirekin kontaktatzen dutela gauza batzuetarako eta lehen ez zutela egiten. Aurpegi bisibleagoa da nire orain. Lan aldetik, gauza gehixeago eskaini dizkidate, baina ez dut gehiegi igarri. Euskaraz egingo den film batean eskaini didate tokia, baina lan egin dut haiekin lehenago ere.

Gero eta euskal aktore gehiago ari zarete Espainiako ekoizpenetan. Askori euskaldun estereotipatuaren papera egokitu zaie. Zuk lortu duzu horretatik ihes egitea.

Gero eta gehiago gara, bai. Besterik ez duzunean, ez duzunean aukerazterik, datozen bezala onartzen dituzu gauza batzuk. Niri ere tokatu zait halako paper txikiren bat, baina, oro har, egia da zorte handia izan dudala. Izatekotan, poliziaren papelean sailkatu naute, edo bestela mediku, abokatu eta antzekoetan. Hala ere, pozik nago. Uste dut azkenaldian paper poliedrikoak, interesgarriak eta estereotipotik harago doazenak tokatu zaizkidala.

La Casa de Papel-en kasuan, Raquel Murillo emakume indartsua eta boteretsua da, baina babesgabe sentitu dena genero-indarkeria jasan duenean.

Emakume boteretsua da, polizia, arma bat ere badu... Baina ez da gai etxean duenari aurre egiteko. Hor bazegoen zer landu, eta oso interesgarria izan da niretzat. Beste alde batetik, lanpostu oso garrantzitsua duen arren, amaren zaintzaz arduratu behar du. Betiko rolean dago, baita goi-kargua izanda ere. Kanpora begira oso indartsua da, baina bere ahuleziak ditu, eta horrek bihurtu du erronka interesgarria.

Berandu bada ere, telesailetan sarkontasuna duten emakumezko pertsonaiak topatzea gero arruntagoa dela dirudi. Bat zatoz?

Hala da, bai. Ni probak egiten hasi nintzenean ez nekien zehazki Raquel Muriillo nolakoa izango zen. *Goenkaleko* Nekane etorri zitzaidan burura. Hamahiru urtez aritu nintzen poliziarena egiten

eta ez nuen errepikatzen gogo handirik, egia esan. Baina ikusi nuenean pertsonaiaren arku, nolako abaniko emozionala duen eta zenbateko garapena duen istorioan zehar, asko erakarri ninduen. Duela gutxi arte, adin batetik aurrera, emakumeak desagertu egiten ginen istorioetatik, eta kasu honetan emakume heldu batek protagonismo handia du. Aldaketa txiki bat antzematen da norabide horretan, baina txikia oraindik.

Nazioartean sarituak izan diren telesailetan ere emakume protagonista asko dago. Beste kontu bat da atzeko lana: gidoilarietan, talde-teknikoan edo zuzendarietan antzematen da joera bera?

Horretan ez da igartzen, ez. Istorioak sortzen dituzten mahaietan oso emakume gutxi esertzen da. Gidoilarien artean ere gutxi dira, zuzendarietan berdin. Talde teknikoan gero eta emakume gehiago ikusten dut, baina kamera lanetan oso gutxi, adibidez. Istorioak sortzen dituztenek gizonak izaten jarraitzen dute, eta hori garrantzitsua da, begirada hor ezartzen delako. Genero ikuspegitik, erakusten dena baino gutxiago aldatu da fikzioaren mundua.

La Casa de Papel-en arrakastak erabat estali du euskal presoaren aldeko kanpaina batean parte hartu zenuela-eta zenbaitek aktibatu zuen boikot deialdia. Gogorra da iritzi pertsonalak emateagatik aukera profesionalak galtzeko beldurra izan beharra?

Zenbait gairi buruz iritzi pertsonala emateak lan aukerak mugatzen ditu, bai. Nire kasuan, presoaren eskubideen alde azaltzeagatik izan zen. Galdu ditut lan aukera batzuk horregatik. Jende

askok hartu duen bidea isiltasuna izan da. Errespetu osoa diet aukera hori egin dutenei, eta ulertu ere ulertzen dut, baina une batzuetan, segun eta jokoan zer dagoen, aurrera egin behar da. Egia da, baita ere, gure irudi publikoa gehiegi erabili nahi izaten dela tarteka. Ardura hori hobe banatu beharko genuke, gutxi batzuek zama guztia daramatelako bestela. Willy Toledori gertatu zaion moduan: ezin du bere bizimodua garatu bere ideia politikoak direnak direlako, eta hori oso larria da. Oso babesgabe gaude. Gogorra da.

“

“Duela gutxi arte, adin batetik aurrera, emakumeak desagertu egiten ginen fikziozko istorioetatik”

Urte askoan ez da telesailik egin Euskal Herrian, eta telesailen industria hainbeste aldatu denetik, ia bat bera ere ez. ETBko arduradunek diotenez, garestiegia omen da, ez omen dago ikuslerik... Nondik aska daiteke korapilo hori?

Bide bat izan daiteke koproduzioak egitea. Traba da gaztelaniaz egin behar izaten dela horrela denean, baina ez luke zertan. Bilatu beharko lirake bideak koproduzioak egiteko euskaraz, zer dakit ba nik, diasporako komunitateek ere esku hartuz edo antzeko formulekin. Aldaketa sekulako abiadura dator eta espabilatu egin behar dugu.

Idea falta dagoela esaten dute batzuek. Ez dut uste. Ideiak badaude, falta dena da arrisku hori hartzeko adorea, ausardia. Horretarako dirurik ez dagoela ematen du, baina ziur nago ideiak egon badaudela. Falta dena da horietan sinestea. Serieak inoizko gorakada handiengan daudenean, ez dugu telesailik eskaintzeko. Sintomatikoa da, kate generalistek oro har ikusle pila bat galdu dute, nor bere erritmoan ikusten dituzte edukiak plataforma hauen bidez, eta horretara moldatu beharra dago. Iruditzen zait ETB ez dela oso bizi ibili horretan.

Zinemaren adibidea argia da.

Bai, baina hor ere laguntza berandu iritsi da beti. Erakundeak pauso bat atzetik doaz normalean. Sortzen dira proiektuak, egiten dute aurrera, eta instituzioek ikusten dutenean ondo ateratzen direla orduan erabakitzen dute babes-tea. Baina alderantziz behar luke. Ideiak bultzatu behar dira, nahiz eta ez beti ondo atera. Saiatzeko unean behar da bultzada, ostein erraza da. Arrakasta izan dute aurrekontu gutxiko proiektuek, eta horrek frogatzen du badagoela gaitasuna, badagoela interesa. Telesailen ere, ahalegin berezi bat eginez gero...

Zein ondorio ditu euskarazko telesailen gabezia horrek?

Lehen bazeuden erreferenteak eta orain desagertu dira, krisia dela bestea dela. ETB1 sortu bazen helburu batekin, ez du inolaz ere bete. Gaur egungo gazteek, fikzioan, ez dute euskarazko erreferenterik. Mundu osoa dute eskura, gaztelaniaz, ingelesez, eta zaila da horrekin lehiatzea. Baina saiatu ere ez egitea lotsagarria da. Gainera, lehen, ez bazen hemen ekoizten, bikoiztu egiten zen gutxienez. Orain hori ere ez, pentsa. ●

Arabako bertsozale Txapelketa 2019
1. FINALERDIA

www.bertsozale.eus

Partzialatzaileak:

Elkarrekin nagusiak:

Taldeen taldeko babesleak:

Hedabideak:

MARTXOAK 9
Larunbata 17:30
LEGUTIO,
Kultur etxean

Gai-emailea:
Aitana Iradier Martinez de Albeniz

Partzialatzaileak:

Elkarrekin nagusiak:

Taldeen taldeko babesleak:

Hedabideak: